

- розробка системи кредитного стимулювання і пільгового оподаткування для нових ефективних робочих місць;
- робота із службами зайнятості та приватними кадровими агентствами, стимулювання їхньої ефективності;
- стимулювання мобільності всередині підприємств замість звільнення [2].

Література

1. *Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри*. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. Київ, 2019. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist_shorichni_dopovidi/shorichna-dopovid-pro-stanovishe-molodi.pdf (дата звернення: 02.03.2023).
2. *Політика регулювання ринку праці та національні моделі боротьби з безробіттям (світовий досвід)*. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28949.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).

УДК 331.5-053.81

Перепельчук Тетяна Вікторівна
ст. викладач кафедри управління персоналом та економіки праці,
Одеський національний економічний університет (Україна)

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОЛПШЕННЯ СТАНОВИЩА МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

JEL classification: J130; J600

Ринок праці України зазнає значних змін під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, до яких відносяться пандемічний вплив 2020–2021 рр, воєнні дії на території України, які почалися з 24.02.2022 р., високі рівні трудової міграції, незбалансованість економічного сектору у територіальному розрізі та ін. Особливе місце на ринку праці займає молодь, що обумовлено її віковими та професійними характеристиками. Молодіжний сегмент ринку праці Державна служба статистики України поділяє на три вікові групи:

– 15–24 рр. До цієї групи входить молодь, яка навчається в середніх, середніх спеціальних та у закладах вищої освіти, а також молоді люди, які отримали повну середню освіту і не продовжують навчання.

– 25–29 рр. Представники цієї молодіжної групи у своїй більшості закінчили навчання та мають досвід працевлаштування та спілкування з роботодавцем та колегами. Невелика частина даної групи ще продовжує навчання у закладах вищої освіти за магістерськими програмами, програмами докторів філософії та ін.

– 30–34 рр. Представники даної групи здебільшого працюючі люди із відповідним досвідом працевлаштування, виконання фахових обов'язків та професійного спілкування.

Характеристика кожної із молодіжних вікових груп дає можливість розглянути основні проблеми, із якими стикаються її представники на ринку праці. Для першої групи – це проблеми працевлаштування, поєднання навчання із роботою, отримання першого робочого місця, можлива дискримінація за віковою ознакою, які ускладнюються через брак життєвого досвіду, недостатній рівень знань і практичних фахових навичок, недостатній професійний та комунікаційний досвід та ін. Проблеми другої вікової групи молоді – працевлаштування, побудова кар'єри та/або початок сімейного життя, можлива дискримінація за віком і статтю (стосовно молодих жінок, вагітних молодих жінок), низький рівень оплати праці, які обумовлені недостатнім досвідом, недостатньою кореляцією знань і вмінь, набутих у ЗВО, вимогам робочих місць і роботодавців, необхідністю поєднання виконання сімейних та батьківських обов'язків із професійними та ін. Третя молодіжна група займає більш стійку позицію на ринку праці, але і в ній існують складнощі працевлаштування, зайнятості, безробіття, продовження кар'єрного руху вперед, отримання високого рівня оплати праці пов'язані із недостатньою кількістю робочих місць, які б відповідали набутій молоддю кваліфікації та її очікуванням, складнощі із поєднанням сімейних, батьківських обов'язків з роботою, високим рівнем міграційної активності молоді саме цієї вікової групи та ін.

Зрозуміло, що молодь (найбільш енергійна, мобільна частина суспільства, яка має кращу освіту порівняно із представниками інших вікових груп працездатного населення) повинна бути авангардом для розвитку економічного потенціалу країни, але сучасне її становище на ринку праці не сприяє реалізації цього завдання, про що свідчать показники рівня її безробіття, представлені на рис. 1.

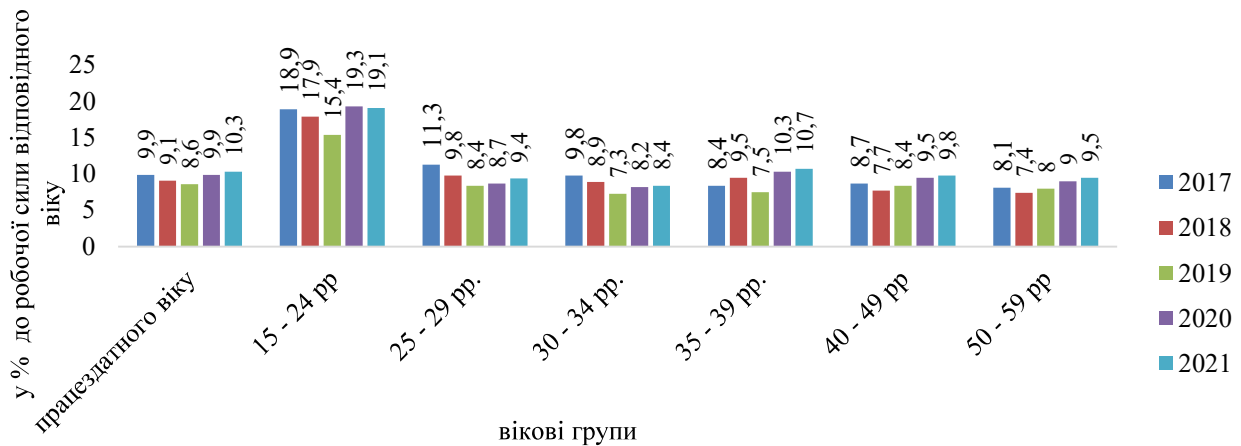

Рис. 1. Динаміка рівнів безробіття серед молоді та інших вікових груп населення України за 2017–2021 рр., у % до чисельності робочої сили відповідного віку
Джерело: складено автором на основі даних [1]

Найвищі рівні показників безробіття спостерігаються у молодіжній віковій групі 15–24 рр. протягом усіх років, що досліджуються. Вони майже у два рази більші, ніж загальні показники безробіття всього працездатного населення. Це пояснюється тим, що ця група є найбільш незахищеною. Представники цієї групи у своїй більшості ще навчаються, у них немає досвіду роботи і комунікації на робочому місці, їм складно знайти роботу на частину дня, вільну від занять, у більшості немає спеціальності, за якою можна було б шукати роботу, та ін.

Показники безробіття у двох інших молодіжних групах є нижчими, порівняно з показниками першої групи. Але ж у молодіжній групі 25–29 рр. відповідні показники є вищими, ніж у групі 30–34 рр. Така тенденція зумовлена пошуком представниками групи 25–29 рр. більш підходящого, і більш високооплачуваного місця роботи відповідно до здобутої освіти та практичних навичок, активним вступом у шлюб, вихованням дітей та інших сімейних обов'язків та ін., а також більшою стабільністю зайнятості представників групи 30–34 рр. Порівняно із узагальненими показниками безробіття всього працездатного населення показники безробіття молоді з групи 30–34 рр. протягом всього періоду, що досліджується, є нижчими. Також, протягом 2019–2021 рр., показники безробіття цієї групи є нижчими порівняно з відповідними показниками усіх інших вікових груп населення України.

Показники безробіття серед молоді у 2022 році значно підвищилися (до 26% за січень–квітень 2022 року за даними Державної служби зайнятості [2] при одночасному зменшенні вакансій у всіх регіонах України на 60%), що обумовлено: припиненням роботи підприємств у фронтових та прифронтових районах і, відповідно, втратою робочих місць робітниками; складнощами із пошуком роботи ВПО; впливом демотивуючих чинників на процес пошуку роботи, наприклад, таких, як скорочення зарплат через інфляцію; неофіційним працевлаштуванням частини молоді чоловічої статі через мобілізаційні заходи.

Важливими особливостями молодіжного безробіття в Україні є: більш високі його показники серед сільської молоді порівняно із міською; значна частка у його структурі тривалого (більше 6 місяців) і застійного (більше 12 місяців) безробіття. Безробіття молоді, особливо тривале та застійне, призводить до важких наслідків для цієї частини населення у майбутньому, таких як: професійна дискваліфікація, психологічні проблеми через втрату упевненості у своїх силах, надалі – до матеріальних проблем, унеможливлення самореалізації, свідомого обмеження народжуваності у молодих сім'ях та ін. Негативні наслідки також виявляються на загальнонаціональному рівні та загрожують національній безпеці України, до яких відносяться: падіння ВВП, дисгармонія у розвитку окремих галузей, високі рівні молодіжної міграції зараз і в майбутньому, подальше зменшення

чисельності населення країни, зниження рівня життя, розпад сімей, погіршення криміногенної ситуації в країні, розвиток утриманських стереотипів та різноманітних залежностей молоді та ін.

Тому, сьогодні актуальним завданням державної політики є підвищення ефективності сфери працевлаштування молоді. Для цього необхідно: стимулювання суб'єктів підприємництва до відновлення роботи та покращення економічної ситуації; введення податкових пільг для бізнесів, які надають «перше» робоче місце молоді; надання «пільгових» кредитів молоді для створення власної справи і сприяння розвитку молодіжного бізнесу; проведення державної антикризової діяльності; удосконалення профорієнтаційної та інформаційної роботи серед молоді; удосконалення навчальних програм та підвищення їх практичної спрямованості з урахуванням думок роботодавців.

Література

1. Державна служба статистики України : сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/grp/eans/eans_u/arch_bnsmv_u.htm (дата звернення: 02.02.2023).
2. Безробіття в Україні : чому кількість офіційно безробітних зменшилась та яка буде ситуація на ринку праці після війни? / Слово і діло : аналітичний портал. 4 червня 2022 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/statija/suspilstvo/bezrobittya-ukrayini-chomu-kilkist-oficzijno-bezrobityx-zmenshylasya-ta-yaka-bude-sytuacziya-rynku-praczi-pislya-vijny> (дата звернення: 02.02.2023).

УДК 331.526.23.-053.81(477)

Петровська Оксана Михайлівна

*к. п. н., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ ЗА НЕСТАБІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ

JEL classification: K310; J680

Молодіжний сегмент ринку праці в Україні є найбільш проблемним на національному ринку праці, особливих механізмів регулювання вимагає під час нестабільних економічних умов. Працевлаштування – це дуже важливе питання для кожної людини, а для молоді є негайним питанням, тому що від нього залежить матеріальне забезпечення та психічна стійкість молодої людини. Це питання ще важливіше для молодих фахівців, які формують нові характеристики ринку праці.

Зайнятість молоді можна розглядати в кількох аспектах. З одного боку, молоді фахівці проактивні, мають багато нових ідей і креативні, а, з іншого боку, вони часто викликають занепокоєння у роботодавців через відсутність досвіду, що знижує їх конкурентоспроможність перед більш досвідченими спеціалістами на ринку праці.

Становлення українського молодіжного ринку праці супроводжується серйозними протиріччями [1]: між попитом і пропозицією на ринку праці; галузевими та регіональними відмінностями в розміщенні трудових ресурсів; механізм регулювання не узгоджується з потребами балансування ринку праці. Найпоширенішою проблемою українського ринку праці є недостатній попит на робочу силу, за яким слідує так звана «непрозорість» сектору праці (гравці ринку віддають перевагу прихованим процесам – тіншовим ринкам, «чорній» готівці тощо). Безробіття є важчим саме для молоді, ніж для інших категорій, і супроводжується значно довшим часом пошуку роботи. Якщо вчасно не знайти першу роботу, перспективний молодий фахівець може втратити свої навички та кваліфікацію, що ще більше ускладнює процес пошуку роботи і, як наслідок, молода людина втрачає впевненість у собі, своїй професії, професіоналізмі, з'являється ще багато психологічних негативних наслідків, що приводять до зневіри і які важко подолати за нестабільних економічних умов.

Основними проблемами на ринку праці молоді в Україні останніми роками є:

- 1) загальна економічна ситуація з подальшим скороченням зайнятості;
- 2) податковий тиск держави на великі, малі та середні підприємства;
- 3) відсутність системи розподілу на роботу під час навчання (інтернатури чи практики) та після закінчення навчання;

4) нерозвинене та непрофесійне впровадження національних та муніципальних програм працевлаштування та перепідготовки молоді;

5) воєнний стан та скорочення загального виробництва в Україні призвели до значного зменшення потреби у робочій силі, хоча саме цей фактор має другу сторону для забезпечення зайнятості молоді – з'являються нові можливості для працевлаштування без досвіду роботи.

На сьогоднішній час структура населення та зайнятості в різних регіонах України зазнає негативних змін, що руйнівню впливає на розвиток національної економіки, проявляється у дисбалансі попиту та пропозиції робочої сили, слабкій соціальній захищеності працівників, регуляризації нестандартних форм зайнятості та зростання рівня безробіття. У цьому контексті проблема здійснення активних заходів щодо регулювання змін у структурі зайнятості населення постає особливо гостро в сучасних умовах, коли в Україні складаються надзвичайно складні та напружені ситуації в соціально-економічній сфері.

Економічна рецесія та соціально-політичні конфлікти ще більше обтяжують ринки праці майже в усіх регіонах України, а рівень безробіття зростає. Оскільки зайнятість є основою відтворення робочої сили та запровадження позитивних заходів механізму державного регулювання, дослідження структурних змін у зайнятості населення за сучасних реалій соціально-економічного розвитку України є дуже актуальним з однієї сторони, і дуже важким з точки зору підрахунків, з іншої сторони, в період воєнного стану. Важливим є те, що збільшення зайнятості допомагає зменшити масштаби негативних соціально-економічних наслідків, таких як безробіття та бідність [2].

Зростання безробіття є загальносвітовою тенденцією, але ця проблема більше поширена серед молоді. Для українського молодіжного ринку праці це призвело до міграції молодих спеціалістів за кордон, де молоді фахівці можуть отримати кращий дохід, більші можливості чи загалом майбутнє. Безсистемність правового поля щодо зайнятості молоді звужує її потенційні можливості. У період між появою Covid-19 і нинішніми руйнівними екстремальними роками воєнного стану ринок праці вимагає від кандидатів різних якостей.

Війна збільшила ризик і невизначеність, перешкодила вільному переміщенню факторів виробництва, у тому числі робочої сили, призвела до руйнування інститутів ринку праці та їх ефективного функціонування. Економічні проблеми в поєднанні з припливом внутрішньо переміщених осіб, біженців призвели до масової втрати робочих місць і доходів. Зростання безробіття, соціальна ізоляція, гендерна нерівність, дискримінація на робочому місці, у тому числі, серед молоді, і зростання бідності є одним з основних соціальних наслідків руйнування механізму регулювання ринку праці в Україні.

Через російську агресію Україна цього року втратить 50% ВВП. Було знищено сотні підприємств і втрачено 30% робочих місць. За даними Financial Times, рівень безробіття в Україні до кінця року сягне 25% від європейського рекорду [3].

Молодіжне безробіття є складним економічним, соціальним і психологічним явищем, яке характеризується високою часткою безробітних молодих людей і характеризується періодичним безробіттям. Значну частку українського ринку праці займає молодіжний сегмент, який є важливим резервом підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Характеристики молодіжного безробіття призводять до таких наслідків:

– поглиблення бідності та зuboжіння молодих сімей (що призводить до збільшення кількості розлучень, абортів, зниження рівня народжуваності, збільшення кількості безпритульних та покинутих дітей, сиріт та дітей-інвалідів);

– зниження соціальної захищеності та неадекватне оцінювання молодіжної праці сприяє зниженню національного патріотизму, призводить до відтоку молодих фахівців у розвинені країни, прищеплює інтерес до пошуку альтернативних форм заробітку у сфері неформальної економіки і тіньового бізнесу, підриває інтерес до освіти;

– посилюється криміногенна ситуація у країні: збільшується кількість економічних і кримінальних злочинів, розцвітає алкоголізм і наркоманія, збільшується кількість венеричних та інших захворювань, скорочується рівень тривалості життя, збільшується смертність – все це спричиняє природне виродження нації [4].

Для подолання безробіття, у тому числі серед молоді, спеціальні державні програми та механізми регулювання ринку праці мають бути спрямовані на:

– державну підтримку нетрадиційних галузей зайнятості (сезонна, планова, тимчасова);

– спрощення процедури реєстрації в службах зайнятості – можливість реєстрації у додатку «Дія»;